Tom-Henrik Sirviö

14.10.2024

Hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto HaV 15.10.2024 klo 12.45

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja valmiuslain muuttamisesta, HE 120/2024 vp

- Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että jatkossa kunnille ja kuntayhtymille ei myönnettäisi palkkatukea ammatillisen osaamisen kehittämiseen. Tämä on merkittävä heikennys, jota **STTK ei kannata.**
- Toisin kuin hallituksen esityksessä annetaan ymmärtää, ei esitys edistä palkkatuen kohdentumista yrityksiin ja kolmannelle sektorille vaan on leikkaus. STTK katsoo, että **maininnat paremmasta kohdentumisesta tulisi poistaa esityksestä tai siihen tulisi liittää kohdentumista edistäviä osia.**
- Hallituksen esityksen mukaan on todennäköistä, että työllisyysmäärärahojen leikkaus on tavoiteltua 37 miljoonaa suurempi. Mikäli leikkaus on tavoiteltua suurempi ja palkkatukea halutaan samalla kohdentaa yksityiselle ja kolmannelle sektorille, **tulisi ylimenevä säästö kanavoida muuhun palkkatukeen tai työvoimapalveluihin.**
- STTK katsoo, että palkkatuen seurantaa tulee kehittää TE-uudistuksen ja hallituksen esityksessä ehdotetun palkkatuen kiristyksen tullessa voimaan.

Palkkatuen ehtojen kiristäminen kaventaa työllisyyden edistämisen mahdollisuuksia

Hallituksen esityksessä ehdotetaan heikennystä kuntien ja kuntayhtymien mahdollisuuteen hyödyntää palkkatukea poistamalla mahdollisuus hyödyntää palkkatukea ammatillisen osaamisen parantamiseen. Käytännössä esityksellä tavoitellaan hallitusohjelmassa linjattua työllisyysmäärärahojen 37 miljoonan euron leikkausta. Heinäkuun 2023 ja huhtikuun 2024 välillä alkaneista kuntien ja kuntayhtymien palkkatukijaksoista noin 70 prosenttia oli myönnetty ammatillisen osaamisen parantamisen perusteella**.**
Esitys rajoittaisi toteutuessaan merkittävästi kuntien ja kuntayhtymien mahdollisuuksia hyödyntää palkkatukea. STTK ei kannata esitystä.

Tom-Henrik Sirviö 14.10.2024

STTK pitää hallituksen esityksen perusteluja muutoksesta puutteellisina. Esitystä perustellaan paitsi hallitusohjelman mukaisena työllisyysmäärärahojen leikkauksena, myös palkkatuen kohdentamisena yksityiselle ja kolmannelle sektorille. Leikkauksen seurauksena yksityisen ja kolmannen sektorin saaman palkkatuen osuus palkkatuen kokonaismenoista nousee, mutta aidossa kohdentamisessa kuntien ja kuntayhtymien palkkatuen leikkauksesta kertyviä varoja olisi tosiasiallisesti kohdennettu yksityisen ja kolmannen sektorin palkkatukeen. Jo nykyisellään valtaosa palkkatuesta kohdistuu yksityiselle ja kolmannelle sektorille. Lisäksi palkkatuen käyttöä yksityisellä sektorilla on jo edistetty aiemmilla säädösmuutoksilla.

STTK katsoo, että esityksen perustelut luovat väärää tilannekuvaa. Hallituksen esityksen keskeinen ongelma on, että ehdotetulla muutoksella voidaan tulla leikanneeksi huomattavasti tavoiteltua enemmän. Hallituksen esityksen mukaan työllisyysmäärärahojen arvioitu säästö on noin 35–53 miljoonaa euroa. Tavoiteltu säästö asettuu siis arvioidun haarukan alarajan lähelle. On mahdollista, että toimenpiteen säästöt ovat aiottua suuremmat. Kyse on merkittävästä erosta. Jos säästö olisi 37 miljoonaan sijaan 53 miljoonaa, erotus olisi 16 miljoonaa. Tämä voi suhteuttaa esimerkiksi kevään 2024 kehysriihessä työvoimapalveluprosessiin liittyvien tehtävien keventämiselle asetettuun 10–20 miljoonan säästöarvioon[1]. **STTK katsoo, että säästöjen todellista suuruutta tulisi tarkastella ja ohjata säästön ja tavoitteen ero muuhun palkkatuen tai työllisyyden edistämiseen.**

Valmiuslain muutosten tarkoitus on saattaa laki ajan tasalle työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirron yhteydessä tapahtuvien muutosten osalta. STTK pitää näitä muutoksia perusteltuina.

Palkkatuen vaikutuksista tarvitaan lisää tietoa

Hallituksen esityksessä on käyty läpi palkkatuen vaikutuksiin liittyvää kirjallisuutta. Vaikka tutkimuskirjallisuudessa julkisen sektorin palkkatuen vaikutukset ovat vähäisiä, arviointiin liittyy hallituksen esityksessäkin ansiokkaasti esiin tuotuja haasteita. Tutkimuksissa ei esimerkiksi ole pystytty sulkemaan pois mahdollisuutta, että julkisen sektorin palkkatuella työllistetään keskimäärin vaikeammin työllistyviä henkilöitä kuin yrityksiin. Toisaalta pidempiaikaisen työttömyyden jälkeen myös julkisen sektorin palkkatuella näyttää olevan myönteisiä vaikutuksia työllisyyteen. Julkisen sektorin palkkatuen vaikutusten

[1] Pääministeri Orpon hallituksen kehysriihi 15.–16.4.2024: Kuntien taloudellista tilannetta helpottava norminpurku ja kuntien maksutulopohjan vahvistaminen.

Tom-Henrik Sirviö 14.10.2024

arviointiin liittyykin useita haastavia piirteitä, mikä vaatii arvioinnin kehittämistä. **Pitkien työttömyyskausien aikana palkkatukijaksoilla voi olla työllistyville merkittäviä hyvinvointivaikutuksia. Tähän tulisi kiinnittää enemmän huomiota myös arvioinnissa.**

Esityksessä todetaan, että ”*ehdotettu muutos parantaisi 60 vuotta täyttäneiden, pitkään työttömänä olleiden asemaa, kun heidän mahdollisuutensa työllistyä palkkatuella tuettuun työhön kunnalle tai kuntayhtymälle, säilyisi*”. Esityksessä mainintaa perustellaan sillä, että kunnat voisivat työllistää heitä jossain määrin nykyistä enemmän. **STTK katsoo, että maininta 60 vuotta täyttäneiden aseman parantumisesta tulisi poistaa. Esitys ei perustele uskottavasti aseman parantumista, eikä myöskään, miksi kunnat hyödyntäisivät muutoksen seurauksena mahdollisuutta nykyistä enemmän.** Yhdistettynä muihin muutoksiin jää 60 vuotta täyttäneiden, pitkään työttömänä olleiden asema palkkatuen käytössä avoimeksi.

Palkkatuen käytänteet vaativat jatkuvaa seurantaa lähivuosina

STTK kiinnittää huomiota palkkatuen kehityksen ja käytänteiden seurantaan. Työvoimapalveluiden kuntasiirron yhteydessä palkkatuen rahoitus siirtyy osaksi kuntien yleiskatteista valtionosuutta. Esityksen mukaan kunnilla on mahdollisuus panostaa palkkatukeen enemmän tai vähemmän, kuin mitä laskennallinen rahoitus olisi. Kun valtionosuusmuutokseen yhdistyy näin merkittävä leikkaus, herää väistämättä kysymys palkkatuen kehityksestä lähitulevaisuudessa.

STTK katsoo, että palkkatuen käytön seurantaan tulisi jatkossa kiinnittää erityistä huomiota. Samalla tulisi tarkastella palkkatuen vajaakäytön syitä ja seurauksia. Hallituksen esityksessä tuodaan muun muassa esiin, että mahdollisuutta pidempään palkkatukeen 60 vuotta täyttäneiden, pitkään työttömänä olleiden osalta hyödynnetään suhteellisen vähän. **Asiaa tulisi selvittää.**

Lisätietoja Tom-Henrik Sirviö, ekonomisti
tom-henrik.sirvio@sttk.fi